

The Role of Urban Space on Citizens' Participation in the Socio-Cultural Domain (Case Study: Urban Areas Peripheral of Bojnourd)

Javad Shojaei ¹, Ramezan Ali Naderi Mayvan ², Farzad Ghaderi Bafti ³

¹. Ph.D. Student, Department of Geography and Urban Planning, Shir.C., Islamic Azad University, Shirvan, Iran..

². Assistant Professor of Geography and Urban Planning, Kosar University of Bojnourd, Bojnourd, Iran.

³. Assistant Professor, Department of Construction Management, Shir.C., Islamic Azad University, Shirvan, Iran.

ARTICLE INFO

Article type:

Articles extracted from Thesis

Received:

07 March 2025

Received in revised form:

29 April 2025

Accepted:

22 June 2025

Published Date:

17 August 2025

pp.155-178

Keywords:

Urban Spaces, Socio-Cultural Participation, Urban areas peripheral, Bojnourd.

ABSTRACT

Today, attention to local communities and participatory planning in urban management has gained special significance, and citizen participation in urban affairs has become one of the main concerns of city officials. Accordingly, this research aims to The Role of Urban Space on Citizens' Participation in the Socio-Cultural Domain (Case Study: Urban Areas Peripheral of Bojnourd). The study is applied in purpose, quantitative in approach, and descriptive-analytical in method. The statistical population consists of Bojnourd residents (228,931 people), with a sample size of 384 determined using Cochran's formula and random sampling. Data analysis was conducted using SPSS software. The results indicated that citizen participation in the indices (satisfaction with socio-cultural participation with a mean of 2.14, intercultural interaction with a mean of 2.17, participation in sustainable development programs with a mean of 2.22, and use of cultural media with a mean of 2.44) was assessed as unfavorable, while other indices were rated as below average. Pearson correlation analysis revealed a significant positive relationship (at a 99% confidence level) between all dependent and independent variables (urban spaces). Finally, path analysis results showed that the component of "urban aesthetics and design" had the highest impact, with a direct effect of 0.188 and an indirect effect of 0.050, while the "socio-cultural" component had the lowest impact, with a direct effect of 0.154 and an indirect effect of 0.033 on citizens' participation levels.

Corresponding author (Email: dr.naderi@kub.ac.ir)

Cite this article:

Shojaei, J. , Naderi Mayvan, R.A & Ghaderi Bafti, F. (2025). The Role of Urban Space on Citizens' Participation in the Socio-Cultural Domain (Case Study: Urban Areas Peripheral of Bojnourd). *Journal of Urban Peripheral Development*, 7(2), 155-178.

<http://doi.org/10.22034/jpusd.2025.511067.1336>

2676-4172 © Iranian Association of Geography and Rural Planning.

This is an open access article under the CC BY-NC/4.0/License (<https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/>).

Extended Abstract

Introduction

" Today, attention to local communities and participatory planning in urban management has gained special significance, and citizen participation in urban affairs has become one of the main concerns of city officials.

Based on the aforementioned, it appears that the level of citizen participation and engagement has a direct correlation with their satisfaction regarding the environment, facilities, and characteristics of these spaces. The availability of amenities and services for citizens—such as transportation, roads and streets, urban green spaces, a sense of security, aesthetically pleasing visuals, and so on—can foster greater participation, presence, and social interactions among them. The necessity of this is strongly felt in Bojnourd, the capital of North Khorasan Province.

Over the past two decades, Bojnourd has undergone significant transformation, particularly at the neighborhood level, due to its shift in political status from a county center to a provincial capital. However, no fundamental assessment has been conducted in this regard. Given that citizen participation is a key principle of sustainability and democracy in urban societies, evaluating participation levels and addressing barriers to participatory planning will undoubtedly be crucial for such cities, facilitating smoother and faster resolution of urban challenges.

Bojnourd has struggled to achieve appropriate development due to a lack of understanding of its potentials, capabilities, and available resources, as well as the failure to systematically identify problems and prioritize urban development challenges. Additionally, its elevated political status (from county to provincial capital over the past decade), along with its economic, occupational (due to provincial centrality), and social dynamics (the presence of diverse ethnic groups in the province), has led to a high population concentration compared to neighboring cities. This has resulted in

significant environmental, social, and economic challenges, including marginalization, a lack of cooperation between citizens and urban managers, mutual distrust between municipal authorities and citizens, and inter-ethnic distrust among suburban residents.

Furthermore, the city faces constraints such as horizontal urban expansion, physical disorganization, the existence of development plans (comprehensive and detailed plans), and the absence of participatory frameworks. Given the increasing social and cultural anomalies and challenges in Bojnourd's suburban areas, the necessity of leveraging social components—such as socio-cultural participation—to mitigate the adverse effects of these issues in the city and its peripheries is evident.

Therefore, this study seeks to develop a comprehensive model of the impact of urban spaces on socio-cultural participation in Bojnourd's suburban areas, clarifying the prerequisites and challenges of participation. By providing a holistic picture of all variables influencing citizen participation, it aims to facilitate the realization of elevated actions in socio-cultural participation. Additionally, through proposed measures for improving suburban spaces, it intends to familiarize stakeholders and enthusiasts with the multifaceted and interconnected dimensions of this issue.

Thus, the present research seeks to answer the following questions: What is the status of citizen participation in the socio-cultural sphere in Bojnourd? What is the relationship between citizen participation in the socio-cultural sphere and the component of urban spaces in Bojnourd?

Methodology

The study is applied in purpose, quantitative in approach, and descriptive-analytical in method. The statistical population consists of Bojnourd residents (228,931 people), with a sample size of 384 determined using Cochran's formula and random sampling.

Data analysis was conducted using SPSS software.

Results and discussion

The results indicated that citizen participation in the indices (satisfaction with socio-cultural participation with a mean of 2.14, intercultural interaction with a mean of 2.17, participation in sustainable development programs with a mean of 2.22, and use of cultural media with a mean of 2.44) was assessed as unfavorable, while other indices were rated as below average. Pearson correlation analysis revealed a significant positive relationship (at a 99% confidence level) between all dependent and independent variables (urban spaces). Finally, path analysis results showed that the component of "urban aesthetics and design" had the highest impact, with a direct effect of 0.188 and an indirect effect of 0.050, while the "socio-cultural" component had the lowest impact, with a direct effect of 0.154 and an indirect effect of 0.033 on citizens' participation levels.

Conclusion

The results of this study indicate that citizen participation in indicators of satisfaction with social and cultural engagement, intercultural interaction, participation in sustainable development programs, and the use of cultural media is at an undesirable level, while other indicators are also evaluated as below average. Data analysis

using Pearson's correlation test confirms that there is a positive and significant relationship between all indicators of citizen participation and urban spaces at a 99% confidence level. Additionally, the path analysis results reveal that the aesthetic and urban design component has the greatest impact (total effect: 0.238), while the social and cultural component has the least impact (total effect: 0.187) on citizen participation. These findings emphasize the necessity of improving the quality of urban spaces, particularly from an aesthetic and design perspective, as a key factor in enhancing citizens' social and cultural participation.

Funding

According to the responsible author, this article has no financial support

Authors' Contribution

Authors contributed equally to the conceptualization and writing of the article. All of the authors approved the content of the manuscript and agreed on all aspects of the work declaration of competing interest none.

Conflict of Interest

Authors declared no conflict of interest.

Acknowledgments

We are grateful to all the scientific consultants of this paper.

شابا الکترونیکی: ۲۶۷۶-۴۱۷۲

مجله توسعه فضاهای پیراشهری

Journal Homepage: <https://jpusd.ir>

بررسی نقش فضای شهری بر مشارکت شهروندان در حوزه اجتماعی - فرهنگی (مورد مطالعه: مناطق پیراشهری بجنورد)

جواد شجاعی^۱، رمضانعلی نادری مایوان^۲ و فرزاد قادری بافتی^۳

۱. دانشجوی دکتری گروه جغرافیا و برنامه‌ریزی شهری، واحد شیروان، دانشگاه آزاد اسلامی، شیروان، ایران.

۲. استادیار گروه جغرافیا و برنامه‌ریزی شهری، دانشگاه کوثر بجنورد، بجنورد، ایران.

۳. استادیار گروه مدیریت ساخت، واحد شیروان، دانشگاه آزاد اسلامی، شیروان، ایران.

اطلاعات مقاله	چکیده
<p>نوع مقاله: مقاله برگرفته از رساله دکتری</p> <p>تاریخ دریافت: ۱۴۰۳/۱۲/۱۷</p> <p>تاریخ بازنگری: ۱۴۰۴/۰۲/۰۹</p> <p>تاریخ پذیرش: ۱۴۰۴/۰۴/۰۱</p> <p>تاریخ انتشار: ۱۴۰۴/۰۵/۲۶</p> <p>صص. ۱۷۸-۱۵۵</p> <p>واژگان کلیدی: فضاهای شهری، مشارکت اجتماعی-فرهنگی، مناطق پیراشهری، بجنورد.</p>	<p>امروزه توجه به اجتماعات محلی و برنامه‌ریزی مشارکتی در مدیریت شهری، جایگاه ویژه‌ای یافته و مشارکت شهروندان در امور شهری به یکی از دغدغه‌های اصلی مدیران شهری مبدل شده است. در این راستا هدف پژوهش با هدف نقش فضای شهری بر مشارکت شهروندان در حوزه اجتماعی-فرهنگی در مناطق پیراشهری بجنورد، می‌باشد. پژوهش حاضر به لحاظ هدف، کاربردی و رویکرد آن کمی و از نظر روش توصیفی و تحلیلی است. جامعه آماری تحقیق حاضر ساکنین بجنورد (۲۲۸۹۳۱ نفر) می‌باشند که بر اساس فرمول کوکران و نمونه‌گیری تصادفی تعداد ۳۸۴ نفر به‌عنوان حجم نمونه تعیین شد. به منظور تجزیه و تحلیل اطلاعات از نرم‌افزار SPSS استفاده شده است. نتایج نشان داد، مشارکت شهروندان در شاخص‌های (رضایت از مشارکت اجتماعی و فرهنگی با مقدار میانگین ۲/۱۴، تعامل بین فرهنگی با مقدار میانگین ۲/۱۷، مشارکت در برنامه‌های توسعه پایدار با مقدار میانگین ۲/۲۲ و استفاده از رسانه‌های فرهنگی با مقدار میانگین ۲/۴۴)، نامطلوب ارزیابی شد و در سایر شاخص‌ها متوسط رو به پایین ارزیابی شدند. نتایج آزمون همبستگی پیرسون نشان داد که بین تمام شاخص‌های مستقل وابسته با متغیر مستقل (فضاهای شهری) رابطه مثبت و معنی‌داری در سطح اطمینان ۹۹ درصد وجود دارد. در نهایت بر اساس نتایج تحلیل مسیر، مؤلفه (زیباشناسی و طراحی شهری) با مقدار اثر مستقیم ۰/۱۸۸ و اثر غیرمستقیم ۰/۰۵۰، بیشترین تأثیرگذاری و مؤلفه (اجتماعی و فرهنگی) با مقدار اثر مستقیم ۰/۱۵۴ و مقدار اثر غیرمستقیم ۰/۰۳۳، کمترین میزان تأثیرگذاری در میزان مشارکت شهروندان به خود اختصاص داده‌اند.</p>

نویسنده مسئول (رایانامه): dr.naderi@kub.ac.ir

ارجاع به مقاله: شجاعی، جواد؛ نادری مایوان، رمضانعلی و قادری بافتی، فرزاد. (۱۴۰۴). بررسی نقش فضای شهری بر مشارکت شهروندان در حوزه اجتماعی - فرهنگی (مورد مطالعه: مناطق پیراشهری بجنورد). *مجله توسعه فضاهای پیراشهری*، (۲۷)، ۱۷۸-۱۵۵.

[doi: https://doi.org/10.22034/jpusd.2025.511067.1336](https://doi.org/10.22034/jpusd.2025.511067.1336)

مقدمه

امروزه هدف توسعه پایدار شهری، بالا بردن سطح کیفیت زندگی از طریق ایجاد شرایط مطلوب و بهینه در زمینه‌های فقرزدایی، تغذیه، بهداشت، اشتغال، آموزش و چگونگی گذران اوقات فراغت است (مؤمنی و همکاران، ۱۴۰۲: ۳). برای تحقق توسعه پایدار شهری که به دنبال بهبود بخشیدن به وضعیت اجتماعی، اقتصادی و فرهنگی افراد یک جامعه است شکل‌گیری و تقویت سرمایه اجتماعی لازم است. سرمایه اجتماعی جزئی تفکیک‌ناپذیر از مجموعه ثروت یک ملت است (امیرانتخابی و همکاران، ۱۳۹۶: ۹۳)، که به‌عنوان یکی از پیش‌شرط‌های لازم برای توسعه شهری، دارای عناصری چون اعتماد اجتماعی، مشارکت اجتماعی، انسجام اجتماعی و آگاهی اجتماعی است که میزان هر یک از این مؤلفه‌ها در جوامع مختلف متفاوت است (عادل، ۱۴۰۱: ۱).

توجه به پدیده مشارکت و تأکید بر نقش آن به‌عنوان یکی از مهم‌ترین عوامل توسعه تا حد بسیاری ناشی از تجربه شکست برنامه‌های توسعه در دهه‌های ۱۹۵۰ و ۱۹۶۰ می‌باشد (عزیز خانی، ۱۳۹۷: ۲۲۳). منظور از مشارکت، دخالت مردم در تصمیم‌گیری‌ها و تصمیم‌سازی‌هایی که به سرنوشت‌شان مربوط می‌شود و همچنین نقش فعال و تأثیرگذار داشته باشند (چاره‌جو، ۱۳۹۹: ۱۷۵؛ قادرمرزی و همکاران، ۱۳۹۷: ۱۷۷). در بررسی برنامه‌ها، عدم بهره‌مندی از مشارکت مردم به‌عنوان عامل اصلی شکست برنامه‌ای توسعه ارزیابی شده است (Shuib et al, 2015: 314). آنچه از جریان برنامه‌ریزی توسعه در دهه‌های گذشته برمی‌آید، بیانگر این امر است که این برنامه عمدتاً مبتنی بر طراحی متمرکز و از بالا به پایین بوده است. نارسایی این رهیافت‌ها آن بوده است که عموماً اغلب مردم به ندرت در برنامه‌ریزی توسعه شرکت داده‌شده‌اند و معمولاً نقش فعالی در برنامه‌های توسعه نداشتند (جمعه‌پور، ۱۳۹۲: ۱۰۵). در دهه ۱۹۸۰ توجه بسیاری از اندیشمندان برنامه‌ریزی اجتماعی به طراحی جدید با عنوان از پایین به بالا و یا مشارکت معطوف گردیده است (نورمحمدی و همکاران، ۱۴۰۱: ۱۷۷؛ عزیز خانی، ۱۳۹۷: ۲۲۳).

نتایج مثبت پیوستن شهروندان به فرایند برنامه‌ریزی انکارناپذیر است. در سال‌های اخیر موضوع مشارکت شهروندان در برنامه‌ریزی در اغلب کشورها بسیار مورد توجه قرار گرفته و سعی شده است امکان مشارکت عمومی در سطوح گوناگون برنامه‌ریزی و تصمیم‌سازی فراهم شود (کاردار و میرالی، ۱۳۹۹: ۱). اما زمانی که تلاش می‌شود مفهومی که به تدریج و هماهنگ با ساختارهای اجتماعی، اقتصادی، سیاسی و فرهنگی کشورهای توسعه‌یافته شکل گرفته است، در کشورهای در حال توسعه و بدون توجه به ویژگی‌های محیط و برنامه‌ریزی برای آن به همراه انبوهی از مسائل و مشکلات نظیر فقر، شهرنشینی سریع، ناکارآمدی در ارائه خدمات و ضعف‌های زیرساختی و نهادی و جز آن، به کار گرفته شود، موفقیت‌های قابل توجهی حاصل نمی‌شود (علی‌اکبری و همکاران، ۱۴۰۲: ۲۳). امکان مشارکت در ساختار چنین محیط‌های مستلزم اصلاح رویه‌ها و ساختارهای موجود است که راهکاری بلندمدت محسوب می‌شود و یا اینکه با تکیه بر نقش کلیدی برنامه‌ریزان، استفاده حداکثری از ظرفیت‌های مشارکت شهروندان در ساختارها و رویه‌های کنونی امکان‌پذیر شود (دانشپور و همکاران، ۱۳۹۶: ۲۳). همچنین امروزه نحوه

مدیریت صحیح عرصه‌های پیراشهری با تأکید بر تقویت و اهمیت نقش سطوح محلی و حضور مشارکت مردم، انجمن‌ها و نهادهای مدنی در عرصه تصمیم‌گیری می‌تواند باعث بهبود کیفیت زندگی و پایداری توسعه جوامع محلی در این مناطق شود (پورشهابی و خاشی، ۱۴۰۳: ۵۵).

فضاهای موجود در سطح مناطق پیرا شهری به‌عنوان کانون‌هایی برای تجمعات افراد در زندگی نقش مؤثری را ایفاء می‌کنند. ویژگی‌های موجود در بستر این فضاها باعث جذب افراد، ماندگاری آن‌ها در فضا و شکل‌گیری مشارکت بین آن‌ها می‌شود (دبیری و زارع، ۱۳۹۹: ۲۵). این فضاها بسترهای زندگی و فعالیت شهروندانند که باید بتوانند با توجه به شباهت‌ها و تفاوت‌های میان افراد و گروه‌های سنی و اجتماعی و جنسیتی، محیطی امن و سالم، پایدار و جذاب را برای همه افراد ایجاد و نیازهای همه اقدشار اجتماعی را به شکلی مناسب برطرف کنند و پاسخگوی کمترین نیازها باشند (معروفی و همکاران، ۱۳۹۷: ۲۰).

با توجه به آنچه گفته شد به نظر می‌رسد میزان مشارکت و حضور شهروندان با میزان رضایتمندی ایشان از محیط، امکانات و ویژگی‌های این عرصه‌ها نسبت مستقیم دارد. امکانات و خدمات در دسترس شهروندان چون حمل‌ونقل، معابر و خیابان‌ها، فضاهای سبز شهری، احساس امنیت، نمای بصری زیبا، و... می‌تواند زمینه مشارکت، حضور و برقراری تعاملات اجتماعی هر چه بیشتر آنان را فراهم آورد. ضرورت این مهم در شهر بجنورد مرکز خراسان شمالی به‌خوبی احساس می‌شود. از آنجاییکه در دو دهه اخیر در شهر بجنورد به‌ویژه در سطح محلات آن تحول نسبتاً بزرگی را (یعنی تغییر موقعیت سیاسی از مرکزیت شهرستان به مرکزیت استانی) تجربه نموده است. تاکنون ارزیابی اساسی در این خصوص صورت نگرفته و با توجه به این امر که مشارکت شهروندان یکی از اصول مهم پایداری و دموکراسی در جوامع شهری محسوب می‌شود، مسلماً سنجش میزان مشارکت و رفع موانع برنامه‌ریزی مشارکتی برای چنین شهرهایی گره‌گشا خواهد بود و معضلات شهر راحت‌تر و سریع‌تر حل خواهد نمود.

شهر بجنورد، به دلیل عدم شناخت پتانسیل‌ها، توانایی‌ها و امکانات بالقوه و شناسایی اصولی مشکلات و فقدان اولویت‌بندی صحیح چالش‌های پیشروی توسعه شهر، روند برنامه‌ریزی در این شهر نتوانسته است، به توسعه‌ای شایسته بیانجامد. همچنین از یکسو به علت ارتقای موقعیت سیاسی خود از مرکزیت شهرستان به مرکزیت استان طی دهه گذشته و دلیل موقعیت‌های اقتصادی، شغلی (به‌واسطه مرکزیت استان) و اجتماعی موجود (وجود قومیت‌های مختلف در این استان)، دارای تمرکز جمعیتی بالا نسبت به شهرهای مجاور خود بوده، که با چالش‌های مهمی در زمینه زیست‌محیطی، اجتماعی و اقتصادی، حاشیه‌نشینی، عدم حس همکاری میان شهروندان و مدیران شهری، بی‌اعتمادی میان مسئولان شهری و شهروندان از یک سو و از سوی دیگر بی‌اعتمادی قومیت‌های مختلف شهروندان در مناطق پیراشهری نسبت به یکدیگر و... روبه‌رو شده است. همچنین این شهر با محدودیت درگیری همچون توسعه افقی شهر و نیز به‌هم‌ریختگی کالبدی و وجود طرح‌های توسعه (طرح‌های تفصیلی و جامع) و عدم نگاره مشارکتی روبرو می‌باشد. لذا با توجه به ناهنجاری‌ها و مشکلات روزافزون اجتماعی و فرهنگی در مناطق پیراشهری بجنورد، ضرورت استفاده از مؤلفه‌های اجتماعی، همچون مشارکت اجتماعی - فرهنگی در جهت

کاهش اثرات مخرب ناشی از این ناهنجاری‌ها در شهر و مناطق پیرامونی را بر همگان روشن است. از این رو این مطالعه تلاش دارد با ارائه مدلی جامع از تأثیر فضاهای شهری در مشارکت اجتماعی - فرهنگی در مناطق پیراشهری بجنورد، به تبیین پیش‌زمینه‌ها و چالش‌های مشارکت کمک کند و با ایجاد یک تصویر جامع از همه متغیرهایی که بر مشارکت شهروندان تأثیرگذار هستند، زمینه‌های تحقق اقدامات متعالی در حوزه مشارکت اجتماعی - فرهنگی را فراهم نماید و با ارائه بسته‌های پیشنهادی در حوزه اصلاح و بهبود فضاهای پیراشهری، متولیان و علاقه‌مندان این حوزه را با ابعاد گوناگون و مقوله‌های در هم تنیده آن، بیش‌ازپیش آشنا گرداند. بنابراین پژوهش حاضر به دنبال پاسخگویی به این سؤالات می‌باشد: وضعیت مشارکت شهروندان در حوزه اجتماعی - فرهنگی در شهر بجنورد چگونه می‌باشد؟ و بین مشارکت شهروندان در حوزه اجتماعی - فرهنگی و مؤلفه (فضاهای شهری)، در شهر بجنورد چه ارتباطی وجود دارد؟

مبانی نظری

امروزه مشارکت عمومی به‌طور گسترده‌ای به‌عنوان مؤثرترین ابزار برای کاهش این چالش‌ها و کمک به توسعه و بهبود فضاهای شهری کاربردی شناخته شده است (Syukron, 2022: 3192, Shuib et al, 2015: 314, Terán et al, 2012: 121, Bianchi, 2019: 2). فرد با مشارکت در نهادها و انجمن‌های محلی، سیاست دموکراسی را می‌آموزد (جوان و برزگر، ۱۴۰۳: ۴۲-۴۲). مشارکت دادن شهروندان در امور مربوط به شهرها بر اساس مبانی نظری قوی عدالت‌محوری و اصول مردم‌گرایی شکل گرفت؛ از این رو، نهادهای مدنی مانند اجتماعات محلی و نهادهای غیردولتی و تشکل‌های حرفه‌ای نیز از تصمیم‌سازان و تصمیم‌گیران شدند (عباس‌زادگان، ۱۳۸۵: ۹). سال‌هاست که مشارکت در برنامه‌ریزی به‌عنوان سیستم توافقی تصمیم‌گیری شناخته شده و برنامه‌ریزی مشارکتی مکرر به‌عنوان بخشی از توسعه یک جامعه مورد توجه قرار گرفته است (Li et al., 2020: 2). مشارکت مردم در ابتکارات کوتاه‌مدت (آموزش جامعه در موضوعات خاص و برگزاری رویدادهای محلی و ترویج فعالیت‌های اجتماعی)، مداخلات میان‌مدت (مانند خدمات محله‌ای همچون کتابخانه، پشتیبانی اطلاعاتی و باغبانی شهری) و طرح‌های بلندمدت (مانند توانمندسازی ساکنان برای فعالیت‌های محله‌ای، کارآفرینی محلی و بازآفرینی فضاهای عمومی) صورت می‌گیرد (Falanga, 2020: 483).

جایگاه تعاملات اجتماعی سکونتگاه‌های شهری قبل از مدرنیسم، فضاهای عمومی، به‌عنوان عرصه‌ای جهت ارتباطات اجتماعی بوده‌اند (قائدرحمتی، ۱۳۹۶: ۹۰۳). تعامل اجتماعی و فرهنگی مردم با یکدیگر برای حل مشکلات و ایجاد صمیمیت و شناخت، منوط به خارج شدن از فضای خصوصی خانه است، بنابراین باید فضایی برای مشارکت و تعامل وجود داشته باشد. از این جهت طراحی فضاهای شهری مشارکت محور ضرورت دارد تا فضای مناسبی برای تعامل شهروندان ایجاد شود. بدون وجود چنین فضاهایی مشارکت مردم ممکن نخواهد بود. قابلیت یک محیط به‌عنوان بستری برای فعالیت‌های جمعی مستلزم رعایت اصول اساسی است و آنچه کیفیت یک محیط را تعریف می‌کند، عناصر سازنده (سلسله‌مراتب، رعایت اصول زیبایی، هماهنگی، اندازه و تناسب و حس

سرزندگی) آن فضاست که منجر به جذب و تداوم حضور شهروندان و بالا بردن میزان مشارکت میان آنان می‌شود (دبیری و زارع، ۱۳۹۹: ۲۹). لذا یکی از پیش‌نیازهای اساسی برای جلب مشارکت شهروندان، وجود فضاهای متناسب شهری می‌باشد که از ابعاد مختلف بتواند نیازهای شهروندان را برطرف کرده و میزان تعاملات آن‌ها را نیز بهبود بخشد (محمدی ده‌چشمه، ۱۴۰۳: ۱). فضاهای شهری می‌توانند کنش و در نتیجه مشارکت را فعال و محدود کنند (Cornwall, 2002: 74, Lefebvre et al, 2013: 32). در همین رابطه فریتز و بایندر، با تکیه بر جامعه‌شناسی فضا، تلقی مشارکت را به‌عنوان فضای رابطه‌ای پیشنهاد می‌کنند و تأکید می‌کنند که فضا «آرایش رابطه‌ای از کالاهای اجتماعی و افراد در مکان‌ها» است. فریتز و بایندر همچنین بر پیوند بین روابط قدرت و مشارکت و اهمیت نگاه به ساخت فضاهای مشارکت و امکانات دسترسی و چگونگی شکل‌دهی روابط بین شرکت‌کنندگان و در نتیجه مشارکت تأکید می‌کنند (Fritz & Binder, 2018: 5). به دنبال این مفهوم، محیط (اعم از اجتماعی و فیزیکی) نقشی حیاتی برای ایجاد زمینه مشارکت ایفا می‌کند (Breuer, 2003: 12, Hand et al, 2012: 871).

در باب موضوع مورد بررسی پژوهش‌های داخلی و خارجی زیادی به انجام رسیده که در ذیل به تعدادی اشاره خواهد شد. محمدی ده‌چشمه (۱۴۰۳)، در پژوهشی به تبیین مدل ساختاری نقش فضای شهری در مشارکت‌پذیر نمودن شهروندان در شهرکرد، پرداخته است. نتایج به‌دست‌آمده بیانگر آن است که به‌طور کلی فضای شهری بر میزان مشارکت‌پذیری شهروندان در شهرکرد تأثیر مثبت و معناداری داشته است به‌گونه‌ای که فضای شهری بر مشارکت‌پذیری اثرگذار بوده است. دانشپور و غفاری آذر (۱۳۹۹)، در پژوهشی به تحلیل طراحی شهری با رویکرد مشارکت همکاری جویانه، از ایده تا طرح؛ مورد پژوهی: میدان هروی تهران، پرداخته‌اند. نتایج پژوهش نشانگر این واقعیت است که به‌طور کلی آرا و نظریات کارشناسان و مردمی که از یک فضای شهری استفاده می‌کنند می‌تواند متفاوت، هماهنگ و گاهی متناقض باشد. بنابراین آنچه در این میان مهم است حق بیان خویشتن توسط تمامی کاربران و کنشگران یک فضای شهری است و کارشناس همچون یک کاتالیزور می‌تواند این فرایند را تسریع و تسهیل نماید. صادقی و همکاران (۱۳۹۷)، در پژوهشی به تبیین کیفیت‌های محیطی مؤثر بر مشارکت شهروندان در عرصه‌های عمومی شهر شیراز به‌عنوان بعد اجتماعی توسعه پایدار، پرداخته‌اند. نتایج حاصل از این پژوهش نشان داد از دید شهروندان بالای ۱۵ سال شهر شیراز، کیفیت‌های سرزندگی، فقدان آلودگی و سبز بودن، قابلیت شناخت و تجربه، تناسب و یکپارچگی، همه‌شمولی و فقدان جرم و جنایت بر میزان مشارکت در عرصه‌های عمومی شهری تأثیرگذارند. خواجه شاهکوهی و همکاران (۱۳۹۳)، در پژوهشی به بررسی میزان مشارکت شهروندان حاشیه شهرهای میانی در مدیریت شهری (مطالعه موردی: شهر بابل)، پرداخته‌اند. نتایج حاصل از یافته‌های تحقیق حاکی از آن است که میزان مشارکت شهروندان حاشیه شهر بابل با میانگین ۲/۴۹ در امور مدیریت شهری از سطح متوسط پایین‌تر می‌باشد. خیمن-کالدرا و همکاران (۲۰۲۴)، در پژوهشی با عنوان "پیشنهاد روش شناختی برای گنجاندن مشارکت شهروندان در مدیریت و برنامه‌ریزی فضاهای عمومی شهری" در مونتریا، کلمبیا نشان دادند برنامه‌ریزی مناسب مناطق فضای عمومی و جلسات نقشی اساسی در افزایش کیفیت زندگی برای شهروندان، به‌ویژه در

کشورهای در حال توسعه ایفا می‌کند که در آن نابرابری‌های اجتماعی - اقتصادی بر انسجام اجتماعی و سرزمینی تأثیر می‌گذارد. ترمانسن و همکاران (۲۰۲۳)، در پژوهشی با عنوان "فضاهای مشارکت: بررسی ویژگی‌های محیط‌های مساعد برای مشارکت شهروندان در یک طرح ارتقای سلامت مبتنی بر جامعه در یک محله محروم" در کپنهاگ، دانمارک نشان دادند که چگونه محیط‌های سازمانی، اجتماعی و فیزیکی نقش مهمی در مشارکت داشتند. یانگ و همکاران (۲۰۲۳)، در پژوهشی به بررسی بسیج همبستگی و اثربخشی مشارکت شهروندان در منطقه شهر کیف پرداخته‌اند. نتایج نشان داد با افزایش قرار گرفتن در معرض راهنمایی‌های چهره به چهره، مشارکت نظارت چندبخشی، انتشار اطلاعات، و مشارکت فعالان اجتماعی به طور قابل توجهی اثربخشی مشارکت را در میان شهروندان افزایش می‌دهد. ماتاماندا و چینوزوینا (۲۰۲۰)، در پژوهشی به بررسی نیروهای محرکه مشارکت شهروندان در توسعه شهری در هراره، زیمبابوه، پرداخته‌اند. یافته‌ها نشان می‌دهد که قانون، مشارکت محدود «شهروندی» در توسعه شهری، به ویژه برای افراد فقیر به دلیل ایجاد شهروندی زمینه مشارکت را فراهم می‌کند.

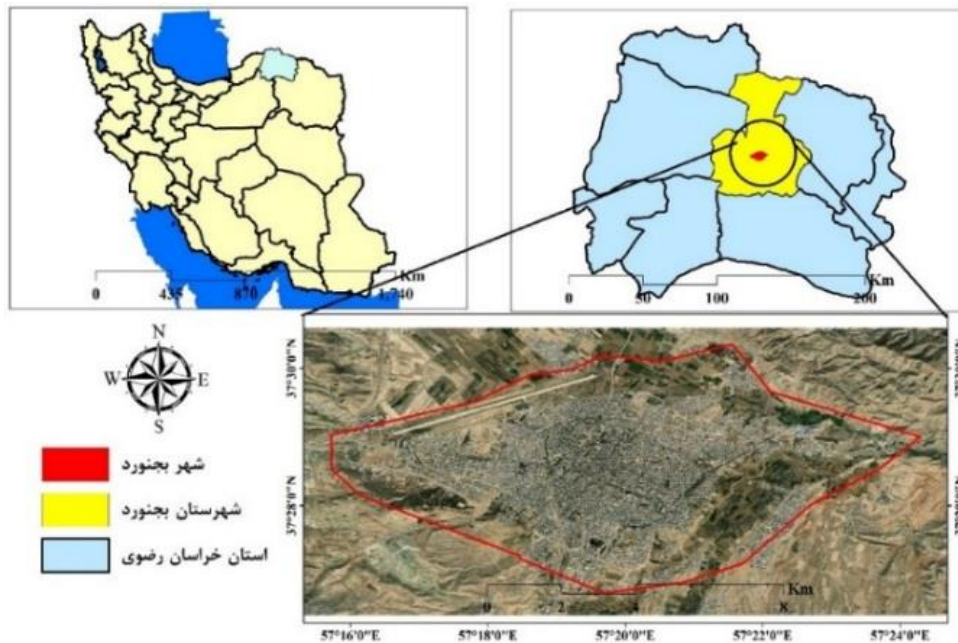
روش‌شناسی

مطالعه حاضر بر اساس هدف، کاربردی به لحاظ روش کمی و از نظر ماهیت تحلیلی و توصیفی است. جامعه آماری تحقیق حاضر ساکنین شهر بجنورد (۲۲۸۹۳۱ نفر) می‌باشند که بر اساس فرمول کوکران و نمونه‌گیری تصادفی تعداد ۳۸۴ نفر به عنوان حجم نمونه تعیین شد. به منظور تأثیر فضاهای شهری بر مشارکت شهروندان در حوزه اجتماعی-فرهنگی، شاخص‌های مورد مطالعه در دو متغیر (فضاهای شهری و مشارکت شهروندان) با بهره‌گیری از مقالات معتبر و علمی استخراج شد (جدول ۱) و اعتبار روایی آن با استفاده از نظر اساتید مجرب، کارشناسان و متخصصان در حوزه مطالعاتی مورد سنجش قرار گرفت و اصلاحات لازم نیز اعمال شد. به منظور پایایی پرسشنامه‌ها، ابتدا بین ۳۰ نفر از جامعه آماری توزیع شد و با استفاده از آزمون آلفای کرونباخ مقدار پایایی (۰/۸۸) تعیین شد. به منظور تجزیه و تحلیل اطلاعات به دست آمده، از نرم‌افزار SPSS استفاده شد. از این رو، برای بررسی میزان مشارکت شهروندان در حوزه اجتماعی-فرهنگی از آزمون تی تک نمونه‌ای استفاده شد. سپس با استفاده از آزمون همبستگی پیرسون (به بررسی ارتباط بین دو متغیر (فضاهای شهری و مشارکت شهروندان)، و در نهایت به منظور بررسی میزان اثرات فضاهای شهری در مشارکت شهروندان از آزمون‌های رگرسیون و تحلیل مسیر استفاده شد.

جدول ۱. مؤلفه و شاخص های موردبررسی

مؤلفه	شاخص مشارکت
اجتماعی	میزان مشارکت در انتخابات
	عضویت در سازمان های مردمی
	فعالیت های داوطلبانه
	حضور در جلسات عمومی
	مشارکت در پروژه های اجتماعی
	استفاده از رسانه های اجتماعی برای مشارکت
فرهنگی	شرکت در مراسم و آیین های محلی
	فعالیت در نمادهای فرهنگی
	مشارکت در تولیدات فرهنگی
	حضور در رویدادهای فرهنگی
	استفاده از رسانه های فرهنگی
	حفظ و انتقال فرهنگ محلی
شاخص های ترکیبی اجتماعی-فرهنگی	مشارکت در برنامه های توسعه پایدار
	تعامل بین فرهنگی
	رضایت از مشارکت اجتماعی و فرهنگی
مؤلفه	شاخص های فضای شهری
کالبدی-فیزیکی	تراکم ساختمانی
	سراجه فضای سبز
	دسترسی به خدمات شهری
	نفوذپذیری
	تنوع کاربری ها
اجتماعی-فرهنگی	امنیت و احساس امنیت
	تعاملات اجتماعی
	حفظ هویت فرهنگی
اقتصادی	ارزش زمین و املاک
	اشتغال زایی
	گردش مالی
محیط زیستی	هزینه های نگهداری و به روز رسانی فضاهای عمومی و زیرساخت
	کیفیت هوا
	مدیریت پسماند
	مصرف انرژی
	حفظ منابع آب
حمل و نقل و دسترسی	حمل و نقل عمومی
	ترافیک و زمان سفر
	امکانات پیاده روی و دوچرخه سواری
زیباشناسی و طراحی شهری	تناسب بصری
	نورپردازی
	استفاده از هنر عمومی
	حفظ مناظر طبیعی
پایداری شهری	میزان استفاده از انرژی های تجدید پذیر
	میزان کاهش آلاینده ها
	میزان انعطاف پذیری شهری

بجنورد مرکز استان خراسان شمالی با ۵/۳۲ کیلومترمربع مساحت، در شمال شرق ایران در طول جغرافیایی ۵۷ درجه و ۲۰ دقیقه و عرض جغرافیایی ۳۷ درجه و ۲۸ دقیقه در جنوب رشته کوه کپه داغ و شرق رشته کوه آلا داغ و شمال رشته کوه البرز واقع شده است. ارتفاع بجنورد از سطح دریا ۱۰۷۰ متر و فاصله آن تا تهران ۸۲۱ کیلومتر است.

شکل ۱. نقشه موقعیت جغرافیایی محدوده مورد مطالعه

یافته‌های پژوهش

بررسی وضعیت مشارکت شهروندان در حوزه اجتماعی-فرهنگی

شاخص‌های مشارکت اجتماعی و فرهنگی ابزارهایی هستند که برای سنجش میزان مشارکت افراد و گروه‌ها در فعالیت‌های اجتماعی و فرهنگی استفاده می‌شوند. این شاخص‌ها به‌طور کلی به دودسته کمی و کیفی تقسیم می‌شوند و می‌توانند در سطوح مختلف فردی، گروهی و جامعه‌ای مورد استفاده قرار گیرند. ابتدا به‌منظور بررسی وضعیت میزان مشارکت شهروندان در حوزه اجتماعی-فرهنگی در شهر بجنورد از آزمون تی تک نمونه‌ای استفاده شد. جدول (۲).

جدول ۲. وضعیت میزان مشارکت شهروندان در حوزه اجتماعی-فرهنگی

فاصل اطمینان تفاوت ۰/۹۵	سطح معناداری (۲ دامنه)		T	میانگین	شاخص	مؤلفه
	پایین	بالا				
۳/۰۴	۳/۲۵	۰/۰۰۰	۲۵/۱۲۱	۳/۱۵	میزان مشارکت در انتخابات	اجتماعی
۳/۰۱	۳/۲۴	۰/۰۰۰	۲۵/۱۱۹	۳/۱۴	عضویت در سازمان‌های مردمی	
۲/۸۹	۳/۱۸	۰/۰۰۰	۲۵/۱۰۰	۳/۰۰	فعالیت‌های داوطلبانه	
۲/۹۷	۳/۲۱	۰/۰۰۰	۲۵/۱۱۰	۳/۱۱	حضور در جلسات عمومی	
۳/۱۱	۳/۳۴	۰/۰۰۰	۲۵/۱۳۲	۳/۲۱	مشارکت در پروژه‌های اجتماعی	
۳/۱۱	۳/۳۲	۰/۰۰۰	۲۵/۱۳۵	۳/۲۲	استفاده از رسانه‌های اجتماعی برای مشارکت	
۳/۱۱	۳/۴۵	۰/۰۰۰	۲۵/۳۴۲	۳/۳۴	شرکت در مراسم و آیین‌های محلی	فرهنگی
۲/۹۳	۳/۱۸	۰/۰۰۰	۲۵/۱۰۶	۳/۰۴	فعالیت در نمادهای فرهنگی	
۲/۹۱	۳/۲۰	۰/۰۰۰	۲۵/۱۰۲	۳/۰۱	مشارکت در تولیدات فرهنگی	
۲/۸۹	۲۵/۱۸	۰/۰۰۰	۲۵/۱۰۰	۳/۰۰	حضور در رویدادهای فرهنگی	
۲/۳۱	۲/۵۴	۰/۰۰۰	۲۵/۳۶۷	۲/۴۴	استفاده از رسانه‌های فرهنگی	
۳/۴۱	۳/۶۷	۰/۰۰۰	۲۵/۵۱۳	۳/۵۵	حفظ و انتقال فرهنگ محلی	
۲/۱۲	۲/۳۵	۰/۰۰۰	۲۵/۲۴۶	۲/۲۲	مشارکت در برنامه‌های توسعه پایدار	شاخص‌های ترکیبی اجتماعی-فرهنگی
۲/۰۳	۲/۲۲	۰/۰۰۰	۲۵/۲۱۱	۲/۱۷	تعامل بین فرهنگی	
۲/۰۲	۲/۲۱	۰/۰۰۰	۲۵/۱۱۹	۲/۱۴	رضایت از مشارکت اجتماعی و فرهنگی	

منبع: یافته‌های تحقیق، ۱۴۰۳

همان‌طور که در جدول (۲)، ملاحظه می‌شود، تمامی شاخص‌های مورد بررسی در سطح معناداری سطح $0.05 < p$ معنادار هستند. در ادامه نتایج نشان داد؛ مشارکت شهروندان در شاخص‌های (رضایت از مشارکت اجتماعی و فرهنگی با مقدار میانگین ۲/۱۴، تعامل بین فرهنگی با مقدار میانگین ۲/۱۷، مشارکت در برنامه‌های توسعه پایدار با مقدار میانگین ۲/۲۲ و استفاده از رسانه‌های فرهنگی با مقدار میانگین ۲/۴۴)، نامطلوب ارزیابی شد و در سایر شاخص‌ها، به جزء چهار شاخص (حفظ و انتقال فرهنگ محلی با مقدار میانگین ۳/۵۵، شرکت در مراسم و آیین‌های محلی با مقدار میانگین ۳/۳۴، استفاده از رسانه‌های اجتماعی برای مشارکت با مقدار میانگین ۳/۲۲ و استفاده از رسانه‌های اجتماعی برای مشارکت با مقدار میانگین ۳/۲۱)، متوسط رو به پایین ارزیابی شدند. بنابراین تنها شاخص‌های (حفظ و انتقال فرهنگ محلی، شرکت در مراسم و آیین‌های محلی، استفاده از رسانه‌های اجتماعی برای مشارکت و استفاده از رسانه‌های اجتماعی برای مشارکت) روند مطلوبی را در بین شهروندان داشته است.

در ادامه نیز، به منظور بررسی رابطه معنادار بین مشارکت شهروندان در حوزه اجتماعی-فرهنگی و مؤلفه (فضاهای شهری)، از آزمون همبستگی پیرسون استفاده شد. بررسی مقادیر ضریب همبستگی نشان داد که بین تمامی شاخص‌های متغیر (شاخص‌های مشارکت اجتماعی-فرهنگی) با وابسته با متغیر مستقل (فضاهای شهری) رابطه مثبت و معنی‌داری در سطح اطمینان ۹۹ درصد وجود دارد. بر این اساس، هر چه فضاهای شهری بهتر طراحی شوند،

مشارکت اجتماعی و فرهنگی مردم نیز افزایش می‌یابد و اگر فضاهای شهری نامناسب باشند، مشارکت مردم نیز روند کاهشی را به دنبال دارد. جدول (۳).

جدول ۳. نتایج تحلیل همبستگی بین متغیر (فضای شهری) و شاخص‌های مشارکت اجتماعی-فرهنگی

P	r	متغیر مستقل	شاخص‌های مشارکت اجتماعی-فرهنگی
۰/۰۰۳	۰/۴۴۴	فضای شهری	میزان مشارکت در انتخابات
۰/۰۰۳	۰/۴۳۲		عضویت در سازمان‌های مردمی
۰/۰۰۳	۰/۴۵۶		فعالیت‌های داوطلبانه
۰/۰۰۲	۰/۴۱۱		حضور در جلسات عمومی
۰/۰۰۳	۰/۴۳۲		مشارکت در پروژه‌های اجتماعی
۰/۰۰۳	۰/۴۲۲		استفاده از رسانه‌های اجتماعی برای مشارکت
۰/۰۰۳	۰/۴۵۶		شرکت در مراسم و آیین‌های محلی
۰/۰۰۲	۰/۴۲۲		فعالیت در نمادهای فرهنگی
۰/۰۰۲	۰/۴۵۳		مشارکت در تولیدات فرهنگی
۰/۰۰۳	۰/۴۶۷		حضور در رویدادهای فرهنگی
۰/۰۰۳	۰/۴۴۳		استفاده از رسانه‌های فرهنگی
۰/۰۰۳	۰/۴۵۶		حفظ و انتقال فرهنگ محلی
۰/۰۰۳	۰/۴۶۰		مشارکت در برنامه‌های توسعه پایدار
۰/۰۰۳	۰/۴۴۹		تعامل بین فرهنگی
۰/۰۰۳	۰/۴۴۵		رضایت از مشارکت اجتماعی و فرهنگی

منبع: یافته‌های تحقیق، ۱۴۰۳

سپس، نتایج تحلیل رگرسیون مطابق با جدول (۴)، نشان داد، بر اساس ضریب تعدیل شده ۹۵ درصد تغییرات متغیر وابسته (مشارکت اجتماعی-فرهنگی) به وسیله متغیر مستقل (فضاهای شهری) تبیین می‌شود و پس از پنج گام متوالی، مقدار آماره F برابر با $۳۹۷/۰۹۱$ در سطح اطمینان ۹۹ درصد اطمینان معنی‌دار شد که حاکی از معنی‌دار بودن رگرسیون است.

جدول ۴. ضرایب شاخص‌های مستقل در تبیین واریانس متغیر مشارکت اجتماعی-فرهنگی

مؤلفه	شاخص‌های فضای شهری	ضریب همبستگی چندگانه (R)	ضریب تعیین (R2)	ضریب تعیین تعدیل شده (R2Adj)
کالبدی-فیزیکی	تراکم ساختمانی	۰/۵۳۲	۰/۴۴۶	۰/۴۳۲
	سرانه فضای سبز	۰/۵۱۰	۰/۴۶۷	۰/۴۳۲
	دسترسی به خدمات شهری	۰/۵۱۲	۰/۴۴۷	۰/۴۰۰
	نفوذپذیری	۰/۵۳۳	۰/۴۲۲	۰/۴۵۶
	تنوع کاربری‌ها	۰/۵۱۱	۰/۴۴۶	۰/۴۰۰
اجتماعی-فرهنگی	امنیت و احساس امنیت	۰/۵۳۳	۰/۴۹۹	۰/۴۶۶
	تعاملات اجتماعی	۰/۵۲۲	۰/۴۳۹	۰/۴۴۵
	حفظ هویت فرهنگی	۰/۵۱۱	۰/۴۹۰	۰/۳۷۷
اقتصادی	ارزش زمین و املاک	۰/۵۵۴	۰/۴۴۵	۰/۴۲۳
	اشتغال‌زایی	۰/۵۰۲	۰/۴۳۲	۰/۳۸۸
	گردش مالی	۰/۴۵۳	۰/۴۴۷	۰/۴۴۲
	هزینه‌های نگهداری و به‌روزرسانی فضاهای عمومی و زیرساخت	۰/۴۷۳	۰/۴۶۶	۰/۴۱۱
محیط‌زیستی	کیفیت هوا	۰/۴۲۲	۰/۴۶۵	۰/۴۱۰
	مدیریت پسماند	۰/۴۳۲	۰/۴۳۳	۰/۴۱۰
	مصرف انرژی	۰/۵۰۰	۰/۴۷۷	۰/۴۳۳
	حفظ منابع آب	۰/۴۲۹	۰/۴۳۳	۰/۴۵۵
حمل‌ونقل و دسترسی	حمل‌ونقل عمومی	۰/۴۱۱	۰/۴۲۹	۰/۴۴۰
	ترافیک و زمان سفر	۰/۵۲۱	۰/۴۸۸	۰/۴۹۸
	امکانات پیاده‌روی و دوچرخه‌سواری	۰/۵۱۳	۰/۴۶۶	۰/۴۳۳
زیباشناسی و طراحی شهری	تناسب بصری	۰/۵۳۳	۰/۴۹۹	۰/۴۷۷
	نورپردازی	۰/۴۸۸	۰/۴۵۳	۰/۴۴۳
	استفاده از هنر عمومی	۰/۵۰۰	۰/۴۲۲	۰/۴۳۲
	حفظ مناظر طبیعی	۰/۴۹۴	۰/۴۷۷	۰/۴۱۱
پایداری شهری	میزان استفاده از انرژی‌های تجدید پذیر	۰/۵۲۲	۰/۴۷۸	۰/۴۲۲
	میزان کاهش آلاینده‌ها	۰/۵۱۱	۰/۴۷۷	۰/۴۵۶
	میزان انعطاف‌پذیری شهری	۰/۵۱۰	۰/۵۰۰	۰/۴۸۸

منبع: یافته‌های تحقیق، ۱۴۰۳

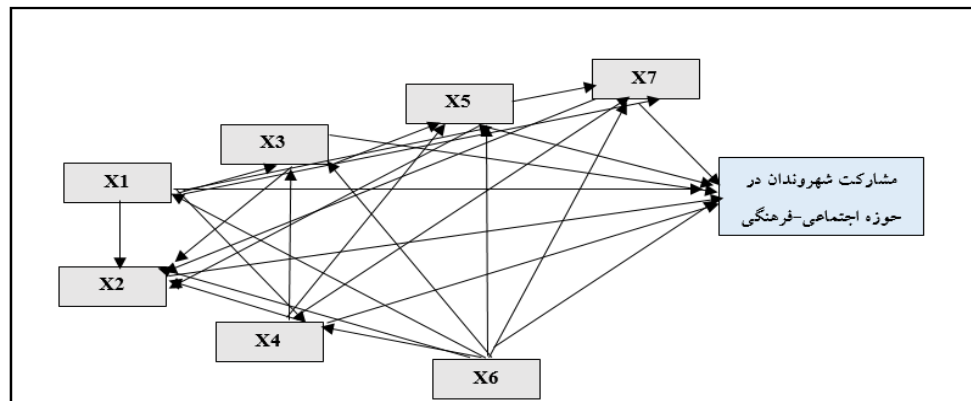
در این راستا، با توجه به ارتباط بین دو متغیر (فضاهای شهری) و (مشارکت شهروندان در حوزه اجتماعی-فرهنگی)، به شناسایی میزان اثرات مستقیم و غیرمستقیم متغیر مستقل بر وابسته پرداخته شد. مطابق با نتایج به‌دست آمده در جدول (۴)، هر هفت مؤلفه فضای شهری، در سطح $P=0/000$ (۹۹ درصد اطمینان) رابطه مستقیمی با میزان مشارکت شهروندان بجنورد در حوزه اجتماعی-فرهنگی داشتند. این هفت مؤلفه فضای شهری برای رسم مدل علی ساختاری استفاده شدند و میزان اثرات مستقیم و غیرمستقیم هر یک از مؤلفه‌ها در میزان مشارکت تبیین

شد. این اثرات در جدول (۵) نمایش داده شده و اولویت بندی گردیده است. مطابق با نتایج به دست آمده ضریب همبستگی چندگانه (۰/۹۸۱)، بیانگر این است که رابطه بین متغیر مستقل با متغیر وابسته در تحقیق به میزان چشمگیری است. همچنین از بین مؤلفه‌های مورد مطالعه، مؤلفه (زیباشناسی و طراحی شهری) با مقدار اثر مستقیم ۰/۱۸۸ و اثر غیرمستقیم ۰/۰۵۰، بیشترین تأثیر گذاری را در توسعه مشارکت اجتماعی- فرهنگی شهروندان بجنورد را شامل شده، و مؤلفه (اجتماعی و فرهنگی) با مقدار اثر مستقیم ۰/۱۵۴ و مقدار اثر غیرمستقیم ۰/۰۳۳، کمترین میزان تأثیر گذاری در میزان مشارکت شهروندان به خود اختصاص داده‌اند.

جدول ۵. اثرات مؤلفه‌های فضای شهری در مشارکت شهروندان در حوزه اجتماعی- فرهنگی

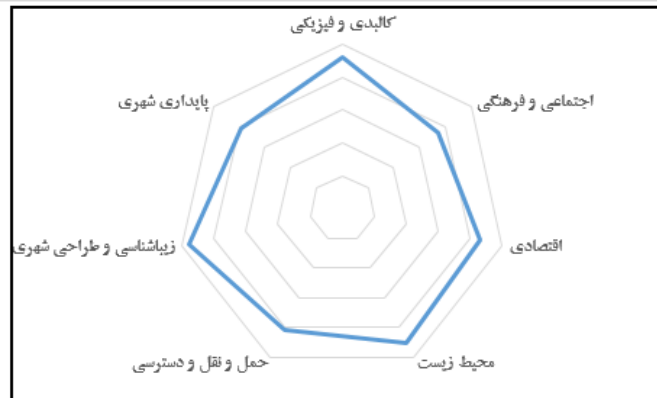
اولویت	مجموع اثرات علی	اثرات غیرمستقیم	اثرات مستقیم	علامت اختصاری	مؤلفه
۲	۰/۲۳۱	۰/۰۵۴	۰/۱۷۷	X1	کالبدی و فیزیکی
۷	۰/۱۸۷	۰/۰۳۳	۰/۱۵۴	X2	اجتماعی و فرهنگی
۴	۰/۲۱۵	۰/۰۳۶	۰/۱۷۹	X3	اقتصادی
۳	۰/۲۲۶	۰/۰۶۰	۰/۱۶۶	X4	محیط‌زیست
۵	۰/۲۰۴	۰/۰۳۴	۰/۱۷۰	X5	حمل و نقل و دسترسی
۱	۰/۲۳۸	۰/۰۵۰	۰/۱۸۸	X6	زیباشناسی و طراحی شهری
۶	۰/۱۹۷	۰/۰۵۲	۰/۱۴۵	X7	پایداری شهری

منبع: یافته‌های تحقیق، ۱۴۰۳

شکل ۲. الگوی اثرات مؤلفه‌های فضای شهری بجنورد بر میزان مشارکت شهروندان در حوزه اجتماعی- فرهنگی،

منبع: یافته‌های تحقیق، ۱۴۰۳

شکل ۳. میزان اثرگذاری هر یک از مؤلفه‌های فضای شهری در توسعه مشارکت شهروندان

منبع: یافته‌های تحقیق، ۱۴۰۳

بحث

فضای شهری به‌عنوان بستر اصلی زندگی جمعی، نقش تعیین‌کننده‌ای در شکل‌گیری مشارکت شهروندان بجنوردی در حوزه اجتماعی-فرهنگی دارد. این فضاها تنها محدود به ابعاد فیزیکی نیستند، بلکه به‌عنوان عرصه‌ای پویا، تعاملات اجتماعی، هویت جمعی و رفتارهای فرهنگی را تحت تأثیر قرار می‌دهند. طراحی مناسب فضاهای عمومی مانند میادین، پارک‌ها و پیاده‌روها می‌تواند تعاملات اجتماعی را تسهیل کند. برای مثال، فضاهای باز با مبلمان شهری مناسب و امن، شهروندان را به ماندن، گفتگو و مشارکت در فعالیتهای جمعی ترغیب می‌کنند. همچنین، کاربری مختلط فضاهای شهری، مانند ترکیب مسکونی، تجاری و فرهنگی، فرصت‌های بیشتری برای تعاملات روزمره و مشارکت خودجوش شهروندان فراهم می‌آورد.

از منظر اجتماعی-فرهنگی، فضاهای شهری می‌توانند حس تعلق و هویت جمعی را تقویت کنند. عناصری مانند دیوارنگاره‌های محلی، بناهای تاریخی و فضاهای چندعملکردی که میزبان جشنواره‌ها، نمایشگاه‌ها و بحث‌های عمومی هستند، تعامل بین گروه‌های مختلف اجتماعی را افزایش می‌دهند. عدالت در توزیع فضاهای عمومی نیز از انزوای اجتماعی جلوگیری کرده و مشارکت عادلانه‌تر شهروندان را ممکن می‌سازد. از سوی دیگر، فعالیتهای اقتصادی غیررسمی مانند بازارچه‌های محلی نه تنها اقتصاد محلی را تقویت می‌کنند، بلکه به‌عنوان نقاط تماس اجتماعی عمل کرده و بستری برای ارتباطات فرهنگی فراهم می‌آورند.

ابعاد محیط‌زیستی و حمل‌ونقل نیز تأثیر مستقیمی بر مشارکت اجتماعی-فرهنگی در شهر بجنورد دارند. فضاهای سبز و پارک‌های عمومی به‌عنوان مکان‌هایی برای فعالیتهای جمعی مانند کلاس‌های آموزشی یا کمپین‌های محیط‌زیستی عمل می‌کنند. از طرفی، پیاده‌محوری و دسترسی آسان به فضاهای عمومی از طریق حمل‌ونقل کارآمد، حضور گروه‌های مختلف اجتماعی را تسهیل می‌نماید. زیبائشناسی و طراحی شهری نیز با ایجاد جذابیت بصری و مقیاس انسانی، فضاها را به مکان‌هایی دلپذیر برای تعاملات اجتماعی تبدیل می‌کنند. درنهایت، رویکرد

پایدار شهری با تأکید بر مشارکت شهروندان در طراحی و مدیریت فضاها، نه تنها پویایی فرهنگی را حفظ می‌کند، بلکه حس مسئولیت‌پذیری و تعلق خاطر را در میان شهروندان تقویت می‌نماید.

در مجموع، فضای شهری زمانی می‌تواند مشارکت اجتماعی-فرهنگی در شهر بجنورد را به حداکثر برساند که انسان محور، فراگیر و منعطف باشد. ایجاد حس مکان و برنامه‌ریزی مشارکتی از جمله عواملی هستند که می‌تواند فضاهای شهری را به بستری زنده برای تعاملات اجتماعی و فرهنگی تبدیل کنند. نمونه‌های موفق در شهرهای مختلف جهان نشان می‌دهند که طراحی هوشمندانه فضاهای عمومی می‌تواند مشارکت شهروندان را در حوزه‌های اجتماعی و فرهنگی به میزان قابل توجهی افزایش دهد.

نتایج پژوهش حاضر با نتایج پژوهش‌های محمدی ده‌چشمه (۱۴۰۳)، که نشان داد فضای شهری بر میزان مشارکت‌پذیری شهروندان در شهرکرد تأثیر مثبت و معناداری داشته است؛ و نتایج پژوهش خیمین-کالدرا و همکاران (۲۰۲۴)، که نشان دادند برنامه‌ریزی مناسب مناطق فضای عمومی و جلسات نقشی اساسی در افزایش کیفیت زندگی برای شهروندان، به‌ویژه در کشورهای در حال توسعه ایفا می‌کند و پژوهش یانگ و همکاران (۲۰۲۳)، که نشان داد با افزایش قرار گرفتن در معرض راهنمایی‌های چهره به چهره، مشارکت نظارت چندبخشی، انتشار اطلاعات، و مشارکت فعالان اجتماعی به‌طور قابل توجهی اثربخشی مشارکت را در میان شهروندان افزایش می‌دهد، هم‌راستا می‌باشد.

نتیجه‌گیری

پژوهش حاضر با هدف بررسی تأثیر فضای شهری بجنورد بر میزان مشارکت شهروندان در حوزه اجتماعی-فرهنگی انجام شده است. نتایج این پژوهش نشان می‌دهد که مشارکت شهروندان در شاخص‌های کلیدی مانند رضایت از مشارکت اجتماعی و فرهنگی (میانگین ۲/۱۴)، تعامل بین فرهنگی (میانگین ۲/۱۷)، مشارکت در برنامه‌های توسعه پایدار (میانگین ۲/۲۲) و استفاده از رسانه‌های فرهنگی (میانگین ۲/۴۴) در وضعیت نامطلوبی قرار دارد. در سایر شاخص‌ها نیز مشارکت شهروندان در سطح متوسط رو به پایین ارزیابی شده است. این یافته‌ها حاکی از آن است که سیاست‌گذاران و برنامه‌ریزان شهری باید با طراحی مداخلات هدفمند، زمینه‌های بهبود مشارکت اجتماعی و فرهنگی شهروندان را فراهم کنند. از سوی دیگر، نتایج آزمون همبستگی پیرسون بیانگر رابطه مثبت و معنادار بین تمام شاخص‌های مستقل و وابسته با متغیر مستقل (فضاهای شهری) در سطح اطمینان ۹۹ درصد است. این امر نشان می‌دهد که بهبود کیفیت فضاهای شهری می‌تواند به‌طور مستقیم برافزایش مشارکت شهروندان تأثیر بگذارد. به‌عبارت‌دیگر، طراحی و مدیریت مناسب فضاهای عمومی شهری می‌تواند انگیزه شهروندان برای مشارکت فعال در امور اجتماعی، فرهنگی و توسعه پایدار را تقویت کند.

بر اساس نتایج تحلیل مسیر، مؤلفه زیباشناسی و طراحی شهری با اثر مستقیم ۰/۱۸۸ و اثر غیرمستقیم ۰/۰۵۰، بیشترین تأثیر را بر میزان مشارکت شهروندان داشته است. این یافته بر اهمیت طراحی جذاب و کاربرپسند فضاهای شهری تأکید می‌کند. در مقابل، مؤلفه اجتماعی و فرهنگی با اثر مستقیم ۰/۱۵۴ و اثر غیرمستقیم ۰/۰۳۳، کمترین

تأثیر را نشان داده است. این تفاوت می‌تواند ناشی از این باشد که عوامل کالبدی و زیبایی‌شناختی فضاهای شهری در مقایسه با عوامل اجتماعی و فرهنگی، نقش پررنگ‌تری در جلب مشارکت شهروندان ایفا می‌کنند. بنابراین، برنامه‌ریزان شهری باید در کنار تقویت تعاملات اجتماعی، به ارتقای کیفیت طراحی و زیبایی‌شناسی محیط‌های شهری نیز توجه ویژه‌ای داشته باشند.

بر اساس نتایج به‌دست آمده، راهکارهای ذیل پیشنهاد شد:

- ایجاد فضاهای عمومی چندمنظوره مانند: پارک‌های تعاملی، میدان‌های شهری و فضاهای باز برای رویداد می‌تواند در گسترش مشارکت شهروندان مؤثر باشد. به‌عنوان مثال، می‌توان با ایجاد میدان‌هایی با طراحی زیبا و امکاناتی مانند نیمکت، سایه‌بان و فواره‌ها؛ مکانی برای اجتماعات غیررسمی و فعالیت‌های فرهنگی ایجاد کرد؛
- به‌منظور تقویت امنیت و دسترسی به فضاهای عمومی نیز، لازم است نورپردازی در فضاهای عمومی برای ایجاد احساس و امنیت و تشویق شهروندان در تصمیم‌گیری‌های شهری افزایش یابد و با بهبود دسترسی به فضاهای عمومی از طریق حمل‌ونقل عمومی و ایجاد مسیرهای پیاده‌روی، شرایط مشارکت نیز تقویت گردد؛ و
- پیشنهاد می‌گردد شوراهای محلی برای افزایش مشارکت مردم توسعه یابد و با برگزاری جلسات و کارگاه‌های مشارکتی برای دریافت نظرات و پیشنهادات شهروندان در طراحی و توسعه فضاهای شهری، برنامه‌های مشارکتی افزایش یابد.

حامی مالی

بنا به اظهار نظر نویسنده مسئول، این مقاله حامی مالی نداشته است.

سهام نویسندگان در پژوهش

با توجه اینکه مقاله حاضر مستخرج از رساله دکتری می‌باشد، سهم و نقش نویسنده اول، به‌عنوان دانشجوی پایان‌نامه، نویسنده دوم به‌عنوان راهنما و نویسنده سوم به‌عنوان استاد مشاور بود.

تضاد منافع

نویسندگان اعلام می‌دارند که هیچ تضاد منافی در رابطه با نویسندگی و یا انتشار این مقاله ندارند.

تقدیر و تشکر

نویسندگان از همه افراد، به دلیل مشاوره و راهنمایی علمی و مشارکت آن‌ها در این مقاله تشکر و قدرانی می‌نمایند.

منابع

امیرانتخابی، شهرام؛ جوان، فرهاد و نعیم آبادی، نازنین. (۱۳۹۶). سرمایه اجتماعی و پایداری نواحی روستایی در شهرستان کاشمر. اقتصاد فضا و توسعه روستایی، ۶ (۲۰)، ۷۹-۹۶.

- پورشهابی، وحید، خاشی، الهبخش. (۱۴۰۳). شناسایی الگوی مدیریت مناطق پیراشهری با تأکید بر نقش میانجی‌گری مشارکت (مورد مطالعه: خاش). توسعه فضاهای پیراشهری، ۶(۲)، ۵۵-۶۶. [10.22034/jpusd.2024.452474.1305](https://doi.org/10.22034/jpusd.2024.452474.1305)
- جمعه پور، محمود. (۱۳۸۲). عوامل اصلی در فرآیند توسعه پایدار: مردم، منابع، فضاها و نقش مشارکت مردمی در آن. فصلنامه علوم اجتماعی، ۱۰(۲۲)، ۱۰۳-۱۳۰. [10.1001.1.17351162.1382.10.22.4.9](https://doi.org/10.1001.1.17351162.1382.10.22.4.9)
- جوان، فرهاد و برزگر، صادق. (۱۴۰۳). تبیین پیشران‌های کلیدی مؤثر بر تحقق‌پذیری گردشگری جامعه‌محور در توسعه روستاهای پیراشهری کلانشهر رشت. توسعه فضاهای پیراشهری، ۶(۴)، ۳۷-۵۴. [doi: 10.22034/jpusd.2025.488032.1323](https://doi.org/10.22034/jpusd.2025.488032.1323)
- چاره جو، فرزین؛ احمدی، عاطفه و جوان، فرهاد. (۱۳۹۹). تحلیل و ارزیابی رابطه حکمروایی خوب شهری و کیفیت زندگی (مورد: محلات شهر سمنجان). فصلنامه جغرافیا (برنامه‌ریزی منطقه‌ای)، ۱۰(۳۸)، ۱۷۱-۱۸۴.
- خواجه شاهکوهی، علیرضا. نجفی کانی، علی‌اکبر. بابائیان، طاهره. (۱۳۹۳). بررسی میزان مشارکت شهروندان حاشیه شهرهای میانی در مدیریت شهری. مطالعه موردی: شهر بابل. مجله آمایش جغرافیایی فضا، ۴(۱۲)، ۱-۱۹. https://gps.gu.ac.ir/article_7500.html
- دانشپور، سید عبدالهادی. غفاری آذر، زهرا. (۱۳۹۹). طراحی شهری با رویکرد مشارکت همکاری جوانان، از ایده تا طرح؛ مورد پژوهی: میدان هروی تهران. باغ نظر، ۱۷(۲)، ۵-۲۰. [doi: 10.22034/bagh.2019.134125.3605](https://doi.org/10.22034/bagh.2019.134125.3605)
- دانشپور، سید عبدالهادی. بهزادفر، مصطفی. برک پور، ناصر. شرفی، مرجان. (۱۳۹۶). محیط برنامه‌ریزی مشارکتی؛ ارائه مدل مفهومی برای تحلیل عوامل مؤثر بر مشارکت شهروندان در برنامه‌ریزی. نامه معماری و شهرسازی، ۹(۱۸)، ۲۳-۴۲. [10.30480/aup.2017.510](https://doi.org/10.30480/aup.2017.510)
- دبیری، هدیه. زارع، لیلیا. (۱۳۹۹). تأثیر مؤلفه‌های فضاهای جمعی در راستای مشارکت اجتماعی شهروندان (مورد مطالعه: محله فرحزاد تهران)، مطالعات توسعه اجتماعی ایران، ۱۲(۱۴)، ۲۵-۳۴. <https://sanad.iau.ir/Journal/jisds/Article/820493/FullText>
- صادقی، علیرضا. پناهی، نیلوفر. زارع، پریرسا. (۱۳۹۷). تبیین کیفیت‌های محیطی مؤثر بر مشارکت شهروندان در عرصه‌های عمومی شهری به‌عنوان بعد اجتماعی توسعه پایدار، مورد پژوهی: شهر شیراز. معماری و شهرسازی پایدار، ۶(۲)، ۳۳-۱۷. https://jsaud.sru.ac.ir/article_931.html?lang
- عادل، مهدی. (۱۴۰۱). شهر پایدار؛ مشارکت اجتماعی در راستای توسعه شهری پایدار، دومین کنفرانس بین‌المللی معماری، عمران، شهرسازی، محیط‌زیست و افق‌های هنر اسلامی در بیانیه گام دوم انقلاب، تبریز. <https://civilica.com/doc/1614634>
- عباس‌زادگان، مصطفی. (۱۳۸۵). تحول برنامه مدیریت شهری اقتدارگرا به برنامه مدیریتی مشارکتی، در مجموعه مقالات کنفرانس برنامه‌ریزی و مدیریت شهری، مشهد: دانشگاه فردوسی. <https://civilica.com/doc/74699>
- عزیزخانی، اقباله. (۱۳۹۷). تبیین جامعه‌شناختی مشارکت فرهنگی و عوامل اجتماعی مرتبط با آن (مورد مطالعه: جوانان شهر خلخال)، مطالعات راهبردی ورزش و جوانان، ۱۷(۴۰)، ۲۴۰-۲۱۹. https://fasname.msy.gov.ir/article_264.html?lang
- علی‌اکبری، اسماعیل، طالبی، مصطفی، صدری فرد، افسانه. (۱۴۰۲). شناسایی پیشران‌های کلیدی مؤثر بر مشارکت شهروندان در توسعه شهر بجنورد. فصلنامه چشم‌انداز شهرهای آینده، ۴(۴)، ۲۱-۳۶. <http://jvfc.ir/article-1-235-fa.html>
- قادرمرزی، حامد؛ احمدی، حسین؛ احمدی، عاطفه و جوان، فرهاد. (۱۳۹۷). تحلیلی بر تأثیر حکمروایی خوب در بهبود کیفیت زندگی روستایی (مطالعه موردی: شهرستان دهگلان). جغرافیا (نشریه انجمن جغرافیایی ایران)، ۱۶(۵۸)، ۱۵۷-۱۹۰.
- قائدرحمتی، صفر؛ رضاعلی، منصور؛ هاشمی زهی، سودابه و جوان، فرهاد. (۱۳۹۶). بررسی عوامل مؤثر بر ارتقای تعاملات اجتماعی در پارک‌های شهری (مطالعه موردی: شهر زابل). پژوهش‌های جغرافیای انسانی، ۴۹(۴)، ۹۰۱-۹۱۵. [doi: 10.22059/jhgr.2017.61741](https://doi.org/10.22059/jhgr.2017.61741)

- کاردار، سعید و میرالی، ایمان. (۱۳۹۹). فقدان ساختار برنامه‌ریزی مشارکتی؛ تأثیر مشارکت در برنامه‌ریزی‌های شهرداری‌ها، کنفرانس بین‌المللی عمران، معماری، توسعه و بازآفرینی زیرساخت‌های شهری در ایران، تهران. <https://civilica.com/doc/1113951>
- محمدی‌ده‌چشمه، پژمان. (۱۴۰۳). تبیین مدل ساختاری نقش فضای شهری در مشارکت پذیر نمودن شهروندان در شهر کرد. جغرافیا و برنامه‌ریزی، آنلاین شده در ۱۴۰۳. ۱۶۰۳. ۳۱۶۰. ۵۷۲۰۰. ۲۰۲۴. ۱۰.۲۲۰۳۴/gp. doi: 10.22034/gp.2024.57200.3160.1403
- معروفی، محسن. خانی، اسعد. هزارجریبی، جعفر. (۱۳۹۷). بررسی مشارکت شهروندان در برقراری نظم و امنیت شهری و عوامل مرتبط با آن نمونه موردی: شهر ارومیه. پژوهش‌های راهبردی مسائل اجتماعی، ۷(۳)، ۱۷-۳۲. doi: 10.22108/ssoss.2019.105867.1127
- مؤمنی، سیدمحمد مهدی. رحیمی، فریدون. وصال، امید. (۱۴۰۲). شهر پایدار؛ زیست‌بوم مشارکتی در راستای توسعه شهری پایدار، هفتمین کنگره سالانه بین‌المللی توسعه کشاورزی، منابع طبیعی، محیط‌زیست و گردشگری ایران، تبریز. <https://civilica.com/doc/1951354>
- نورمحمدی، اسماء، قربانی سالخورد، رضوان، علی زاده وندچالی، فاطمه. (۱۴۰۱). سنجش توسعه جوامع محلی عرصه‌های پیراشهری با تأکید بر نقش مدیریت مشارکتی (مورد: صفادشت). توسعه فضاهای پیراشهری، ۴(۲)، ۱۶۹-۱۸۸. 20.1001.1.26764164.1401.4.2.10.3
- Bianchi, M. (2019). Renewing the City through Public Participation and Cultural Activities: The Case Study of Gillet Square (A Community-Led Urban Regeneration Project), *Entrepreneurial and Organizational Diversity*, 8(1), 1-21. https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=3443559
- Bianchi, M. (2019). Renewing the City through Public Participation and Cultural Activities: The Case Study of Gillet Square (A Community-Led Urban Regeneration Project), *Entrepreneurial and Organizational Diversity*, 8(1), 1-21. https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=3443559
- Breuer, D. (2003). *Community Participation in Local Health and Sustainable Development: Approaches and Techniques*, text Editing: David Breuer, World Health Organization, Regional Office for Europe, Copenhagen. <https://iris.who.int/bitstream/handle/10665/107341/9789289010849>
- Breuer, D. (2003). *Community Participation in Local Health and Sustainable Development: Approaches and Techniques*, text Editing: David Breuer, World Health Organization, Regional Office for Europe, Copenhagen. <https://iris.who.int/bitstream/handle/10665/107341/9789289010849>
- Cornwall, A. (2002). *Making Spaces, Changing Places: Situating Participation in Development*, IDS Working Paper, Institute of Development Studies, Brighton. https://www.powercube.net/wp-content/uploads/2009/11/making_spaces_changing_places.pdf
- Cornwall, A. (2002). *Making Spaces, Changing Places: Situating Participation in Development*, IDS Working Paper, Institute of Development Studies, Brighton. https://www.powercube.net/wp-content/uploads/2009/11/making_spaces_changing_places.pdf
- Fritz, L, Binder, C. (2018). Participation as relational space: a critical approach to analyzing participation in sustainability research, *Sustainability*, 10 (2018), 28-53. <https://doi.org/10.3390/su10082853>
- Fritz, L, Binder, C. (2018). Participation as relational space: a critical approach to analyzing participation in sustainability research, *Sustainability*, 10 (2018), 28-53. <https://doi.org/10.3390/su10082853>
- Jiménez-Caldera, J., Durango-Severiche, G. Y., Pérez-Arévalo, R., Serrano-Montes, J.L., Rodrigo-Comino, J., Caballero-Calvo, A. (2024). Methodological proposal for the inclusion of citizen participation in the management and planning of urban public spaces, *Cities*, Volume 150, July 2024, Article number 105008. <https://doi.org/10.1016/j.cities.2024.105008>
- Jiménez-Caldera, J., Durango-Severiche, G. Y., Pérez-Arévalo, R., Serrano-Montes, J.L., Rodrigo-Comino, J., Caballero-Calvo, A. (2024). Methodological proposal for the inclusion of citizen participation in the management and planning of urban public spaces, *Cities*, Volume 150, July 2024, Article number 105008. <https://doi.org/10.1016/j.cities.2024.105008>
- Lefebvre, H, Nicholson-Smith, D, Lefebvre, H. (2013). *The Production of Space*, 33. Print, Blackwell Publishing, Malden. https://monoskop.org/images/7/75/Lefebvre_Henri_The_Production_of_Space.pdf
- Lefebvre, H, Nicholson-Smith, D, Lefebvre, H. (2013). *The Production of Space*, 33. Print, Blackwell Publishing, Malden. https://monoskop.org/images/7/75/Lefebvre_Henri_The_Production_of_Space.pdf

- Li, X., Zhang, F., Hui, E. C. M., & Lang, W. (2020). Collaborative workshop and community participation: A new approach to urban regeneration in China. *Cities*, 102, 102-743. <https://doi.org/10.1016/j.cities.2020.102743>
- Li, X., Zhang, F., Hui, E. C. M., & Lang, W. (2020). Collaborative workshop and community participation: A new approach to urban regeneration in China. *Cities*, 102, 102-743. <https://doi.org/10.1016/j.cities.2020.102743>
- Matamanda, A.R, Chinozvina, Q.L. (2020). Driving Forces of Citizen Participation in Urban Development Practice in Harare, Zimbabwe, *Land Use Policy*, Volume 99, December 2020, 105090. <https://doi.org/10.1016/j.landusepol.2020.105090>
- Matamanda, A.R, Chinozvina, Q.L. (2020). Driving Forces of Citizen Participation in Urban Development Practice in Harare, Zimbabwe, *Land Use Policy*, Volume 99, December 2020, 105090. <https://doi.org/10.1016/j.landusepol.2020.105090>
- Shuib, K.B. Hashim, H. Nasir. N.A.M. (2015). Community participation strategies in planning for urban parks, *Procedia - Social and Behavioral Sciences*, 168 (2015), pp. 311-320. <https://doi.org/10.1016/j.sbspro.2014.10.236>
- Syukron, M.A. (2022). Community participation in policy implementation green open spaces of Kampung city settlement, Budapest International Research and Critics Institute (BIRCI-Journal): Humanities and Social Sciences, 5 (1), 3189-3202. <https://www.birci-journal.com/index.php/birci/article/view/3975>
- Terán, A.M. Vázquez, I. Ziccardi, A. (2012). Pobreza urbana, segregación residencial y mejoramiento del espacio público en la Ciudad de México, *Sociologias*, 14 (30). 118-155. <https://www.redalyc.org/articulo.oa?id=86823623005>
- Termansen, T., Bloch, P., Tørslev, M.K., Vardinghus-Nielsen, H. (2023). Spaces of participation: Exploring the characteristics of conducive environments for citizen participation in a community-based health promotion initiative in a disadvantaged neighborhood, *Health and Place*, Volume 80, March 2023, Article number 102996. <https://doi.org/10.1016/j.healthplace.2023.102996>
- Yang, F., Yao, S., Li, Y. (2023). Solidarity mobilization and citizen participation effectiveness in urban area: The case of community recycling program, *Cities*, Volume 143, December 2023, Article number 104623. <https://doi.org/10.1016/j.cities.2023.104623>

References

- Abbaszadegan, M. (2006). The transformation of the authoritarian urban management program into a participatory management program, in the Proceedings of the Urban Planning and Management Conference, Mashhad: Ferdowsi University. <https://civilica.com/doc/74699>. [In Persian].
- Adel, M. (2022). Sustainable City; Social Participation Towards Sustainable Urban Development, Second International Conference on Architecture, Civil Engineering, Urban Planning, Environment and Horizons of Islamic Art in the Declaration of the Second Step of the Revolution, Tabriz. <https://civilica.com/doc/1614634>. [In Persian].
- Ali Akbari, E, Talashi, M, Sadrifard, A. (2023). Identifying the effective factors on citizens' participation in urban development in Bojnourd city. *JFCV*. 4(4), 21-36. <http://jvfc.ir/article-1-235-fa.html>. [In Persian].
- Azizkhani, E. (2018). A Sociological Study on Youth Cultural Participation and its Related Social Factors (Case Study: Youth in Khalkhal City). *Strategic Studies on Youth and Sports*, 17(40), 219-240. https://faslname.msy.gov.ir/article_264.html?lang. [In Persian].
- Bianchi, M. (2019). Renewing the City through Public Participation and Cultural Activities: The Case Study of Gillet Square (A Community-Led Urban Regeneration Project), *Entrepreneurial and Organizational Diversity*. 8(1), 1-21. https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=3443559
- Bianchi, M. (2019). Renewing the City through Public Participation and Cultural Activities: The Case Study of Gillet Square (A Community-Led Urban Regeneration Project), *Entrepreneurial and Organizational Diversity*. 8(1), 1-21. https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=3443559
- Breuer, D. (2003). *Community Participation in Local Health and Sustainable Development: Approaches and Techniques*, text Editing: David Breuer, World Health Organization, Regional Office for Europe, Copenhagen. <https://iris.who.int/bitstream/handle/10665/107341/9789289010849>
- Breuer, D. (2003). *Community Participation in Local Health and Sustainable Development: Approaches and Techniques*, text Editing: David Breuer, World Health Organization, Regional Office for Europe, Copenhagen. <https://iris.who.int/bitstream/handle/10665/107341/9789289010849>

- Cornwall, A. (2002). Making Spaces, Changing Places: Situating Participation in Development, IDS Working Paper, Institute of Development Studies, Brighton. https://www.powercube.net/wp-content/uploads/2009/11/making_spaces_changing_places.pdf
- Cornwall, A. (2002). Making Spaces, Changing Places: Situating Participation in Development, IDS Working Paper, Institute of Development Studies, Brighton. https://www.powercube.net/wp-content/uploads/2009/11/making_spaces_changing_places.pdf
- Dabiri, H, Zare, L. (2020). The Effect of Components of Mass Spaces on Social Participation of Citizens (Case Study: Farahzad neighborhood of Tehran), Journal of Iranian Social Development Studies, 12(47), 25-34. <https://sanad.iau.ir/fa/Journal/jisds/Article/820493/FullText>. [In Persian].
- Daneshpour, S. A. and Qafari-azar, Z. (2020). Collaborative Participation Approach of Urban Design, from Idea to Design (Heravi Square, Tehran). The Monthly Scientific Journal of Bagh-e Nazar, 17(82), 5-20. doi: 10.22034/bagh.2019.134125.3605.[In Persian].
- Daneshpour, S. A., Behzadfar, M., Barakpour, N. and Sharafi, M. (2017). Participatory Planning Environment: A Conceptual Model for Analysis of Effective Factors in Citizen Participation in Planning. Journal of Architecture and Urban Planning, 9(18), 23-42. doi: 10.30480/aup.2017.510.[In Persian].
- Fritz, L, Binder, C. (2018). Participation as relational space: a critical approach to analyzing participation in sustainability research, Sustainability, 10 (2018), 28-53. <https://doi.org/10.3390/su10082853>
- Fritz, L, Binder, C. (2018). Participation as relational space: a critical approach to analyzing participation in sustainability research, Sustainability, 10 (2018), 28-53. <https://doi.org/10.3390/su10082853>
- Jiménez-Caldera, J., Durango-Severiche, G. Y., Pérez-Arévalo, R., Serrano-Montes, J.L., Rodrigo-Comino, J., Caballero-Calvo, A. (2024). Methodological proposal for the inclusion of citizen participation in the management and planning of urban public spaces, Cities, Volume 150, July 2024, Article number 105008. <https://doi.org/10.1016/j.cities.2024.105008>
- Jiménez-Caldera, J., Durango-Severiche, G. Y., Pérez-Arévalo, R., Serrano-Montes, J.L., Rodrigo-Comino, J., Caballero-Calvo, A. (2024). Methodological proposal for the inclusion of citizen participation in the management and planning of urban public spaces, Cities, Volume 150, July 2024, Article number 105008. <https://doi.org/10.1016/j.cities.2024.105008>
- Jome pour, M. (2003). The Basic Components of Sustainable Development; People, Resources, Space and the Role of Participation in Sustainable Development Process.. Social Sciences, 10(22), 103-130. 20.1001.1.17351162.1382.10.22.4.9.[In Persian].
- Kardar, S., Mirali, A. (2019). Lack of participatory planning structure; The impact of participation in municipal planning, International Conference on Civil Engineering, Architecture, Development and Regeneration of Urban Infrastructure in Iran, Tehran. <https://civilica.com/doc/1113951>. [In Persian].
- Khajeh Shahkuhi, A. , Najafi Kani, A. and Babaeian, T. (2014). -Evaluation the Rate of Citizens' Participation in the Outskirts of Central Cities of Urban Management. Case Study: City Babol. Geographical Planning of Space, 4(12), 1-19. https://gps.gu.ac.ir/article_7500.html. [In Persian].
- Lefebvre, H, Nicholson-Smith, D, Lefebvre, H. (2013). The Production of Space, 33. Print, Blackwell Publishing, Malden. https://monoskop.org/images/7/75/Lefebvre_Henri_The_Production_of_Space.pdf
- Lefebvre, H, Nicholson-Smith, D, Lefebvre, H. (2013). The Production of Space, 33. Print, Blackwell Publishing, Malden. https://monoskop.org/images/7/75/Lefebvre_Henri_The_Production_of_Space.pdf
- Li, X., Zhang, F., Hui, E. C. M., & Lang, W. (2020). Collaborative workshop and community participation: A new approach to urban regeneration in China. Cities, 102, 102-743. <https://doi.org/10.1016/j.cities.2020.102743>
- Li, X., Zhang, F., Hui, E. C. M., & Lang, W. (2020). Collaborative workshop and community participation: A new approach to urban regeneration in China. Cities, 102, 102-743. <https://doi.org/10.1016/j.cities.2020.102743>
- Maroofi, M. , Khani, A. and Hezarjaribi, J. (2018). A Study of Citizen's Participation in Maintaining Order and Security (Case Study: Urmia, Iran). Strategic Research on Social Problems, 7(3), 17-32. doi: 10.22108/ssoss.2019.105867.1127.[In Persian].
- Matamanda, A.R, Chinozvina, Q.L. (2020). Driving Forces of Citizen Participation in Urban Development Practice in Harare, Zimbabwe, Land Use Policy, Volume 99, December 2020, 105090. <https://doi.org/10.1016/j.landusepol.2020.105090>

- Matamanda, A.R, Chinozvina, Q.L. (2020). Driving Forces of Citizen Participation in Urban Development Practice in Harare, Zimbabwe, *Land Use Policy*, Volume 99, December 2020, 105090. <https://doi.org/10.1016/j.landusepol.2020.105090>
- Mohamadi Dahchshme, P. (2024). Explaining the structural model to enable citizens to participate, based on the urban space in Shahrekord. *Journal of Geography and Planning, Articles in Press*. doi: 10.22034/gp.2024.57200.3160.[In Persian].
- Momeni, S.M.M. Rahimi, F. Vesal, A. (2023). Sustainable City; Participatory Ecosystem for Sustainable Urban Development, 7th Annual International Congress on Agricultural Development, Natural Resources, Environment and Tourism of Iran, Tabriz. <https://civilica.com/doc/1951354>. [In Persian].
- Noormohammadi, A., Ghorbani Salkhord, R. and Alizadeh Vandchali, F. (2022). Assessing the development of local communities in suburban areas with emphasis on the role of participatory management (Case: Safadasht). *Peripheral Urban Spaces Development*, 4(2), 169-188. 20.1001.1.26764164.1401.4.2.10.3.[In Persian].
- Pourshahabi, V. and Khashi, A. B. (2024). Identifying the Management Model of Urban Peripheral Areas with an Emphasis on the Mediation Role of Participation (Case Study: Khash). *Peripheral Urban Spaces Development*, 6(2), 55-66. doi: 10.22034/jpusd.2024.452474.1305.[In Persian].
- Sadeghi, A. R., Panahi, N. and Zare, P. (2018). Effective Environmental Qualities of Citizen Participation in Urban Public Realms as a Social Dimension of Sustainable Development, Case Study: Shiraz, Iran. *Journal of Sustainable Architecture and Urban Design*, 6(2), 17-33. https://jsaud.sru.ac.ir/article_931.html?lang. [In Persian].
- Shuib, K.B. Hashim, H. Nasir. N.A.M. (2015). Community participation strategies in planning for urban parks, *Procedia - Social and Behavioral Sciences*, 168 (2015), pp. 311-320. <https://doi.org/10.1016/j.sbspro.2014.10.236>
- Syukron, M.A. (2022). Community participation in policy implementation green open spaces of Kampung city settlement, *Budapest International Research and Critics Institute (BIRCI-Journal): Humanities and Social Sciences*, 5 (1), 3189-3202. <https://www.bircu-journal.com/index.php/birci/article/view/3975>
- Terán, A.M. Vázquez, I. Ziccardi, A. (2012). Pobreza urbana, segregación residencial y mejoramiento del espacio público en la Ciudad de México, *Sociologias*, 14 (30). 118-155. <https://www.redalyc.org/articulo.oa?id=86823623005>
- Termansen, T., Bloch, P., Tørslev, M.K., Vardinghus-Nielsen, H. (2023). Spaces of participation: Exploring the characteristics of conducive environments for citizen participation in a community-based health promotion initiative in a disadvantaged neighborhood, *Health and Place*, Volume 80, March 2023, Article number 102996. <https://doi.org/10.1016/j.healthplace.2023.102996>
- Yang, F., Yao, S., Li, Y. (2023). Solidarity mobilization and citizen participation effectiveness in urban area: The case of community recycling program, *Cities*, Volume 143, December 2023, Article number 104623. <https://doi.org/10.1016/j.cities.2023.104623>.